

Marcel Koprol

POMANJKANJE ODLOČNOSTI V BOJU PROTI KORUPCIJI OMEJUJEJO SKLADNEJŠI RAZVOJ IN PRIHODNOST EU

Korupcija je skupen problem EU.

V EU veliko govorimo o boju proti korupciji in ob tem se, kot problematične države, največkrat omenjajo nove države članice, ki prihajajo iz srednjevzhodne Evrope. Toda, je temu res tako? Ali se je korupcija res začela šele z vstopom teh držav v članstvo EU, ko pa vemo, da korupcija spremlja njeno delovanje že od njenih začetkov, vendar se o tem ni nikoli veliko govorilo. Tudi vprašanje, če evropski državljani sploh vemo, kam se lahko obrnemo in komu sporočimo zaznane sume o morebitni korupciji v našem okolju, je ob obravnavi današnje problematike povsem na mestu. Že bežen pogled na vprašanja, ki jih navajamo, razkrije vso njihovo kompleksnost, saj vsakdanje dogajanje v naši integraciji bolj kaže, da EU sploh ni zainteresirana, da to sramotno tiho sopotnico naše integracije enkrat in za vselej tudi izbriše iz našega vsakdanjika. Zdaj je namreč videti tako, kot da si kaj takega sploh ne želi, saj se do tega perečega problema še kar naprej obnaša preveč "sproščeno". O tem in še čem bomo razmišljali v našem današnjem diskurzu, ker menimo, da predstavljata razpredenost korupcije in dvojni standardi pri njeni obravnavi v različnih delih naše integracije za EU podobno velik problem, kot ga predstavljajo migracijski tokovi, ki zadnja leta pljuskujejo preko naših schengenskih meja.

Žal moramo takoj na začetku diskurza zapisati, da je korupcija sestavni del našega vsakdanjika, z njo se srečujemo povsod, še posebej tam, kjer so na voljo sredstva, katerih razpoložljivost ni zavarovana s trdno opredeljenimi kriteriji in ustreznimi nadzornimi mehanizmi. Zato tudi

evropski proračun, ki v svoji postavki vsebuje velikanska sredstva za kohezijo in investicije, ki so namenjena programom regionalnega razvoja, socialnim programom, razvoju kmetijstva, kohezijski politiki in razvoju ribištva, ni nobena izjema. Sredstva, o katerih pišemo, niso majhna in med državami, ki so do njih upravičene, prihaja do hude konkurence, saj so njihovi apetiti velikanski. Ker pa so evropske varovalke¹ in sistemski mehanizmi, ki naj bi jih uporabljali pri nadzorovanju porabe evropskih sredstev, medli in pomanjkljivi, ali pa jih sploh ni, je odkrivanje korupcijskih dejanj prepuščeno dobri volji posameznih držav članic in njihovi pripravljenosti, da razmere ustrezno pravno formalno uredijo² in kršitve primerno kazensko sankcionirajo.

Korektnost analitičnega diskurza zahteva tudi odziv na "že skoraj ponarodele trditve" evropskih politikov iz zahodnega dela naše integracije, ki brez utemeljenih podlag ponavljajo razlago, da je korupcija v EU postala problem šele po veliki širitvi EU v letu 2004. Tistega leta so se EU pridružile države, ki so, zaradi svojega zaostajanja za evropskim gospodarskim povprečjem, potrebovale velikanska razvojna sredstva za pospešeno gospodarsko rast in za čim hitrejšo doseganje evropskega povprečja. Širitev EU je odprla pot takratnemu skupnemu evropskemu trgu tudi na trge novih držav članic, kar je ponudilo možnosti številnim podjetjem in finančnim ustanovam iz zahodnega evropskega dela, da vstopijo na nove, pridružene trge in se tam, kot lokalna podjetja, potegujejo tudi za njim dostopna evropska sredstva.

Ker pa zakonodaja, ki je v novih državah članicah urejala javna naročila, ni bila ustrezna, so slednja to neurejeno stanje lahko s pridom izrabila, saj so bila v črpanju evropskih sredstev veliko bolj izkušena, kot so bila izkušena podjetja iz novih držav članic EU. Zato trditev, da korupcije pred širitvijo v EU niso zaznavali v takem obsegu, ne zdrži objektivne presoje in je povsem

---

¹OLAF je kratica za Evropski urad za odkrivanje goljufij, ki deluje pod okriljem EU in ima edini mandat za nadzor, preiskavo in odkrivanje goljufij pri porabi sredstev evropskih skladov, ki so del proračuna EU. Toda v svojih zaključkih lahko samo imenuje kršitelje, potem pa je na lokalnih oblasteh naloga, da jih tudi kaznuje, kar pa ni preveč pogost pojav. V okviru EP nadzor izvaja Odbor za nadzor proračuna (op. avtorja).

² Povedano drugače: države članice nihče ne sili, da zakonodajo uredijo in zato na tem področju vlada neurejeno stanje, ki omogoča razmah korupcije v EU (op. avtorja).

zgrešena, saj so se v črpanje kohezijskih in razvojnih sredstev s širitvijo zelo aktivno vključila tudi v tej dejavnosti zelo izkušena podjetja in banke iz zahodnih držav članic, ki so vstopile v okolje s slabo proti korupcijsko zakonsko zaščito. Prav zato je treba zaradi njene kompleksnosti vzroke za razraščanje korupcije po letu 2004 začeti iskati drugje.

Objektivna presoja našega vsakdanjika tudi, brez dvoma, pritrjuje naši paradigmi, da je korupcija pri porabi sredstev evropskih skladov problem vseh držav članic naše integracije, ki ga lahko, zaradi njenega negativnega vpliva na notranjo varnost, demokratično evropsko ureditev in vladavino prava, brez oklevanja primerjamo s perečo problematiko migracij. Pri tej primerjavi je potrebno dodati, da je problem migracij in njenih posledic, ne glede na videno in doživeto, sistemsko in vsebinsko lažje rešljiv, kot pa je rešljiv primer vse splošne korupcije, ki se je zasidrala v našem okolju, ker se z njo v naši integraciji sistemsko še ni začel ukvarjati še nihče.

Zaskrbljujoče pa je spoznanje, da so posledice takega neodgovornega ravnanja evropskih politikov čedalje hujše, saj se občutijo tudi v evropskem političnem prostoru. S strahom lahko spremljamo in opazujemo, kako se namreč evropska sredstva v nekaterih državah že povsem odkrito uporabljajo kot denarna podlaga za ustvarjanje domačih političnih elit, ki z njimi financirajo samo projekte podjetij in okolij, kjer imajo zakoreninjene svoje ozke politične interese.

Dvojni standardi in zamujanje s sistemskimi varovalkami pri preprečevanju korupcije.

Morda bi se lahko našel tudi kdo, ki bi želel oporekati zgoraj zapisani paradigmi o pereči problematiki korupcije v EU, rekoč, "da se države članice EU na globalnem seznamu držav nahajajo v skupini najmanj s korupcijo prepredenih držav", kar v relativni primerjalni presoji

lahko morda tudi drži, toda realno pa temu sploh ni tako³. Zatekanje v virtualno urejenost, ki naj bi pri tem vprašanju vladala v našem okolju, je prva napaka evropskih politikov, saj vanjo verjamejo do te mere, da na evropsko korupcijo gledajo kot na nepomembno problematiko, s katero se nam ni treba resneje ubadati. Zato se v EU s preprečevanjem korupcije ukvarjamo zgolj verbalno, torej premalo odločno in ne kažemo pripravljenosti, da bi uvedli institucionalne mehanizme, s katerimi bi lahko uspešneje nadzorovali transparentno porabo evropskih sredstev ter tako storili prvi resen korak pri hitrejšem odpravljanju pojavov korupcije v našem okolju. Če ni pravnih podlag, ni preiskav in zato tudi sistematičnega in uspešnega odkrivanja korupcije ne more biti.

Druga velika napaka je, da problem korupcije povezujemo samo z novimi državami članicami EU, kot se vztrajno omenja v evropski javnosti, ob tem pa se pozablja na dogajanja v zahodnih državah članicah EU. V podkrepitev zapisani trditvi bi navedli nekaj zanimivih primerov in reakcij evropskih prestolnic: recimo, ko je grški PV Tzipras brez posvetovanj imenoval po lastni presoji izbrane sodnike in odpustil tiste, ki so se ukvarjali s korupcijo, pripomb in vprašanj ni bilo in v EU smo brez besed sprejeli njegovo odločitev⁴. Podobno se je dogajalo v Franciji, kjer je bil novinar agencije Reuter obsojen, ker je zapisal, "da so francoski župani vključeni v načrten sistem korupcije pri črpanju evropskih sredstev". Zdaj pa se taista Francija glasno pritožuje nad romunskimi spremembami proti korupcijske zakonodaje, ki omogoča politikom varnost pred kazenskimi pregoni za storjena kazniva dejanja, povezana s korupcijo. Ali pa ob več milijardni davčni utaji na Danskem, ko se nihče na Zahodu ni obregnil ob tako kričeč primer korupcije. Tudi o varnosti raziskovalnih novinarjev, ki se lotevajo te problematike in se izpostavljajo veliki

---

³ Po ocenah neodvisnih strokovnjakov, ki jih največkrat zasledimo v evropskem medijskem poročanju, naj bi bilo gospodarstvo EU zaradi korupcije in zgube davkov vsako leto "oškodovano" za kakih 160 milijard Evrov denarja evropskih davkoplačevalcev (op. avtorja).

⁴ V poljskem primeru pa se je dvignil vihar in državi EK grozi z odvzemom glasovalnim pravic in oteženim dostopom do sredstev evropskih skladov (op. avtorja).

življenjski nevarnosti⁵, saj so njihova življenja ogrožena, med zahodnimi politikami ni zaslediti pretiranega navdušenja, da bi jih ustrezno zaščitili.

Zaradi očitnih dvojnih meril in storjenih napak, ki so privedle do nenavadno pasivnega odnosa evropskih institucij in posledično tudi držav članic do reševanja pereče problematike različnih oblik korupcije, v EU povsem po nepotrebnem počasi stopamo na pot, ki so jo pred nami že prehodile ZDA, ko so v preteklosti povsem zanemarile nadzor nad javnimi finančnimi izdatki in finančnimi tokovi. Masivno izmikanje plačevanju davkov, ustanavljanje slamnatih podjetij, skrivanje dobičkov v davčnih oazah in nezakonito financiranje političnih strank, se lahko, če ni ustreznih varovalk, globoko zaje tudi v evropske demokratske vrednote in vpliva na prihodnost demokratičnih institucij ter njihovega procesa odločanja; skratka, njihove posledice so za bodoči razvoj in obstoj EU lahko katastrofalne.

Zato je hiter odziv na razraščanje korupcije v naši integraciji tako nujno potreben, saj bomo samo tako lahko začeli odločneje odpravljati in preprečevati številne oblike nezakonitega finančnega poslovanja, ki se tudi s pomočjo evropskih finančnih institucij uspešno izogiba plačevanju davkov. To je pomembno tudi zato, da se prepreči uporaba nezakonito pridobljenega denarja za pridobivanje politične moči nekaterih političnih elit v državah članicah EU, ki v svojem delovanju uporabljajo razločno zaznavno proti evropsko politično retoriko in omejujejo napore po večji transparentnosti, vladavini prava, skupnemu izvajanju dogovorjenih evropskih politik ter pripravi potrebnih skupnih usmeritev za prihodnost EU.

V tem diskurzu se ne da izogniti omembi nekaterih praks, ki so se v povojni Evropi uspešno uporabljale pri razdeljevanju in porabi razpoložljivih razvojnih in investicijskih sredstev, na katere brez pravega razloga pozabljamo. V mislih imamo sredstva, ki so jih ZDA, s pomočjo

---

⁵ Pod strelji najetih morilcev so v zadnjem letu umrli kar trije, ki so raziskovali umazane posle: Jan Kuciak na Slovaškem, Daphne Caruana Galizia na Malti in Viktorija Marinova v Bolgariji (op. avtorja).

svojega Marshall Plan-a, po letu 1948 namenile obnovi v vojni porušene Zahodne Evrope. Takrat so porabo milijard USD, ki so prihajale preko Atlantika in so bile namenjene evropskim državam, nadzorovali ameriški predstavniki omenjenega sklada, ki so bili s strani investitorja delegirani v vsako izmed državnih ministrstev države, katera je bila deležna ameriških investicij za zagon državnega gospodarstva.

Zato je bila poraba teh sredstev tako uspešna in dogovorjeni projekti so bili hitro in brez zapletov uresničeni in o korupciji ni bilo ne duha ne sluha. Zakaj izkušenj pri izvajanju omenjenega projekta v EU, ki je pravno formalno zelo urejena, saj njeno delovanje ureja evropsko pravo, ni mogoče prilagoditi današnjim razmeram in jih uporabiti, je vprašanje, na katerega bi morale odgovoriti države članice, če si v resnici želijo preprečiti razraščanje korupcije v svojem in v evropskem okolju.

Kako zaustaviti razraščanje evropske korupcije?

Odgovor na vprašanje, kako in na kakšen način čim hitreje doseči zelene pozitivne premike v boju proti evropski korupciji zato ni preprost, saj zahteva veliko več politične zrelosti in pripravljenosti, kot so ju do sedaj bili pripravljeni vložiti evropski politiki⁶. Vsekakor pa je potrebno najprej narediti odločnejši korak na relaciji med EU in ZDA, kjer je treba povečati sodelovanje na področju finančnega nadzora, izmenjave informacij in začeti izvajati neodvisne preiskave tudi nad porabljenimi sredstvi, ki so del čezmejnega investicijskega sodelovanja. Pri tem ponovno poudarjamo, da ni zanemarljiva niti vloga neodvisnega raziskovalnega novinarstva, ki lahko s svojim razkritji pomaga pri razkrivanju raznovrstnih finančnih goljufij in kriminalnih praks pri porabi sredstev evropskih kohezijskih in razvojnih skladov, vendar je tem aktivnostim

---

⁶ V EU se moramo brez predsodkov lotiti iskanja hitrih rešitev, s katerimi bomo preprečili, da razpoložljiva evropska sredstva ne bodo podvržena korupcijskim tveganjem (op. avtorja).

treba zagotoviti veliko večjo sistemsko zaščito, ker je odkrivanje korupcije in razkrivanje njenih korenin postalo življenjsko nevarno delo.

Evropski politiki se morajo zavedati, da zgolj in samo pozivanje k transparentnim preiskavam, ki naj dajo hitre rezultate, na podlagi katerih bo prišlo do ustreznih kazenskih sankcij, nikakor ne zadošča. Čeprav ne trdimo, da samo sredstva evropskih skladov, ki ponujajo odlične pogoje za razcvet korupcije na evropskih tleh, tvorijo večino vsote, ki jo v Evropi izgubimo zaradi korupcije, je že velikanska količina sredstev, ki je vsako leto na voljo državam članicam, odlično izhodišče za tiste, ki želijo na goljufiv način obogateti in prikrajšati evropske državljane za njihov denar, ki bi njihovemu okolju prinesel razvoj in boljše pogoje življenja. Odpravljanju korupcije je zato treba nameniti več prostora tudi v vseh skupnih evropskih strateških dokumentih, v katerih morajo biti napor za preprečevanje korupcije drznejše obravnavani v usmeritvah za skupno evropsko prihodnost.

V naši integraciji morajo tudi države članice, skupaj z evropskimi institucijami, prevzeti odgovornost in sprejeti zavezujoč ter časovno opredeljen dogovor o odpravljanju korupcije, v katerem bodo razločno definirani moralni parametri korupcije, etičnega ravnanja in integritete⁷, saj tega za enkrat še nimamo. Za začetek pa moramo brez leporečja odkrito priznati, da korupcija v evropskem okolju predstavlja tako velik problem tudi zato, ker se dogaja povsod: lahko rečemo, da skoraj enakomerno poteka v smeri sever – jug in vzhod – zahod in nobena država članica nanjo ni imuna. Države članice se jo sicer trudijo odpravljati tudi z uvajanjem domače zakonodaje, toda veliko več bi morala storiti EU, da bi se to zlo začelo resneje odpravljati⁸. Za popestritev zapisane misli omenjamo zelo zgovorno – in obenem zaskrbljujoče - pojasnilo

---

⁷ Nekaj podobnega, kot imajo v ZDA, kjer so sprejeli US Foreign Corrupt Act (op. avtorja).

⁸ V poročilu Interpola je zapisano, da so v Evropi uspeli identificirati 400 centrov, ki se jih uporablja za pranje denarja, vendar se, zaradi pomanjkljive zakonodaje in šibkega sodelovanja v mednarodni skupnosti, zelo malo primerov uspešno zaključijo in naj bi goljufi v kar 99% denar uspešno "oprani v svetovnem bančnem sektorju" (op. avtorja).

evropskih birokratov, ki so se v razvpitem "primeru Barroso" izgovarjali, da usmeritev za sprejem odločitve o "njegovem morebitnem neetičnem ravnanju" nimajo, saj "Evropsko sodišče" o tej problematiki še nikoli ni razsodilo⁹.

Na koncu je potrebno zapisati, da so odgovori na vprašanje, kako ustaviti bohotenje korupcije, bolj ali manj poznani, le implementirati jih je treba in nato tudi dosledno spoštovati. Kljub temu pa ne bo storjena nobena škoda, če ponovimo nekatere že znane in dodamo še nekatere nove ideje, ki naj jih vsebujejo nadzorni mehanizmi nad potekom odločanja pri javnih naročilih in za katere menimo, da morajo biti zavezujoče in vselej upoštewane. Z upoštevanjem teh in še katerih idej bomo v naši integraciji začeli proces uspešnejšega preprečevanja korupcije znotraj našega skupnega območja ter sedanji sistem, ki je tak, da ne le omogoča prisotnost korupcije, ampak jo celo spodbuja, za vselej odpravili. In kateri nadzorni parametri naj bodo vselej upoštevani:

- dosledno je treba spoštovati zahtevo po izogibanju konfliktu interesov, ki je zelo pogost pojav in katerega se premalo nadzoruje;
- v državah članicah morajo v enaki meri upoštevati evropsko direktivo o boju proti korupciji ter zakonodajo prilagoditi tako, da bodo kazenske sankcije za podobna kazniva dejanja s področja korupcije med državami članicami EU primerljive;
- politična odgovornost zaradi ugotovljenih primerov korupcije mora biti natančno opredeljena tako na nivoju držav članic, kot na skupnem evropskem nivoju, pri čemer je nujno, da se imuniteta osumljenim osebam obvezno takoj odvzame;
- okrepiti je treba nadzor nad financiranjem političnih strank ter tako preprečevati morebitne prakse ilegalnega financiranja strank z uporabo denarja sumljivega izvora;

---

⁹ Tak odgovor je bil posredovan ob poskusu preverjanja etičnosti pri Barrosovi zaposlitvi pri Glodman Sachs-u in na nekdanjega predsednika EK ni padel noben sum o korupciji pri zagotovitvi novega delovnega mesta (op. avtorja).

- nadzor nad državnimi podjetji, ki predstavljajo visoko stopnjo tveganja za dovzetnost korupcije in ki sodelujejo v različnih (tudi evropskih) razpisih, je treba v državah članicah EU postaviti na podobnih pravnih podlagah ter sprejete odločitve dosledno preverjati v skladu s tako sprejeto zakonodajo;
- države članice morajo sprejeti odločne ukrepe za zaščito raziskovalnega novnarstva in njihove izsledke vključiti kot dokazno gradivo v odkrivanju kaznivih dejanj povezanih s korupcijo.